

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1885. Första Kammaren. N:o 24.

Lördagen den 11 April, e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 7 e. m.

Justerades två protokollsutdrag för sammanträdet på förmiddagen.

Anmälades och bordlades Lag-Utskottets nedannämnda utlåtanden:

N:o 41, i anledning af väckta motioner om ändringar i 1, 3 och 14 §§ i förordningen angående främmande trosbekännare och deras religionsöfning den 31 Oktober 1873;

N:o 42, i anledning af väckt motion om ändring af 15 § i förordningen angående främmande trosbekännare och deras religionsöfning den 31 Oktober 1873;

N:o 43, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om rätt för parter i kommunala mål och vissa fattigvårdsmål att med posten insända besvärsskrifter och öfriga handlingar; samt

N:o 44, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående vissa nya bestämmelser i afseende å mått och vikt.

Föredrogs å nyo och bifölls Lag-Utskottets den 4 och 8 i denna månad bordlagda utlåtande N:o 24, i anledning af väckt motion med förslag till lag angående väghållningsbesvärets utgörande på landet.

*Ifrågasatt
utarbetande
af förslag till
lag om bygg-
gande och
underhåll af
utfarts- och
byvägar.*

Föredrogs å nyo Lag-Utskottets den 4 och 8 innevarande April bordlagda utlåtande N:o 25, i anledning af väckta motioner om lagstiftning rörande byggande och underhåll af utfarts- och byvägar.

Herr Bergström: I likhet med andra länders lagstiftning skiljer den svenska mellan allmänna och enskilda vägar. De förra äro, såsom hvar man vet, af tre slag, landsvägar, häradsvägar och sockenvägar. Hvilka de enskilda äro, är icke så lätt att positivt bestämma, men negativt kan man säga, att alla vägar, som icke betraktas och underhållas såsom allmänna, äro enskilda. Såsom Kammaren har sig bekant, anhöll Riksdagen i skrifvelse den 14 Maj 1876, att Kongl. Maj:t måtte taga i öfvervägande, huru vida icke en förändring borde ske i skyldigheten att bygga och underhålla allmänna vägar. Riksdagen angaf dock något så när, i hvilken rigtning Riksdagen ansåg att förändringen borde ske. Bland annat yttrade Riksdagen i nämnda skrifvelse, att *med fastighet förenad industriell rörelse* också borde i viss skälig mån ingå i väghållningsskyldigheten. Detta vidlyftiga ärende har ännu icke hunnit fullständigt utredas, men, såsom Kammaren af det föregående betänkandet inhemtat, hvilat frågan nu hos Kammarkollegium, och det är att antaga att, sedan kollegium afgifvit sitt utlåtande, regeringen kanske redan vid nästa riksdag framlägger proposition ämnet. Huru den svårlösta frågan kommer att lösas, kommer framtiden att utvisa. Nog af, det synes mig hafva varit skäl att afvakta, huru denna större och viktigare fråga blefve löst, innan man nu kastade fram frågan om skyldigheten att bygga och underhålla enskilda vägar. Reformifvarne hafva dock icke varit af denna åsigt, utan redan nu föreslagit Riksdagen att hos Kongl. Maj:t anhålla om framläggande af förslag till lag om byggande och underhållande af enskilda vägar.

Jag skall villigt medgifva, att den gällande lagstiftningen i ämnet är temligen ofullständig. Så mycket framgår dock deraf, att det endast är de, hvilka betjena sig af ifrågavarande vägar, som hafva skyldighet att bygga och underhålla dem. Hvar och en, som handlagt tvister rörande skyldighet att bygga och underhålla enskilda vägar, vet, att den grund för fördelningen af samma skyldighet, domstolarna tillämpa, är den nytta den ena eller den andra har af vägen. Nu håller jag före, att det torde vara, jag vill icke säga, omöjligt men åtminstone ytterligt svårt att uppställa allmänna grunder för utgörande af en skyldighet, hvars mått skall bestämmas efter nyttan. Den kan ju icke mätas och beräknas utom i hvarje särskildt fall. Motionärerna hafva emellertid varit på det klara med det och anse bland annat, att i byvägars underhåll böra icke allenast jordegare deltaga, utan äfven industriidkare. Riksdagen anhöll visligen i sin skrifvelse, att endast med fastighet förenad industriell rörelse skulle ingå i väghållningsskyldigheten, men här säges att en industriidkare, som bor i en by, bör lika väl som jordegare deltaga i underhåll af byvägen. För min del kan jag icke finna annat, än att detta är helt och hållet

orimligt. En stackars skräddare eller skomakare eller mindre landthandlande, som bor i en by, skulle enligt dessa grunder vara skyldig att deltaga i underhåll af byvägen, åtminstone af utfartsvägen från byn.

Lag-Utskottet har icke ansett nödigt att uppgifva några grunder såsom lämpliga för denna lagstiftning. Utskottet har endast kastat fram hvad motionärerna föreslagit, och i detta outredda och lösa skick föreslår Utskottet, "att Riksdagen ville i skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета samt förelägga Riksdagen förslag till lag om byggande och underhållande af utfarts- och byvägar". Emellertid, då Utskottet icke protesterat emot de af en af motionärerna föreslagna grunderna, nemligen bland annat att alla industriidkare i en by också skola deltaga i vägunderhållet, kunde man komma till den slutsats, att Utskottet gillat en sådan grund; och jag är fullt öfvertygad om, att ingen med känsla för rättvisa och billighet kan instämma i ett sådant yrkande. Det torde vara lämpligast att icke besvara Kongl. Maj:t med en så omogen skrifvelse som denna. Kongl. Maj:ts regering har en bit erfarenhet af, huru litet Riksdagen respekterar sina skrifvelser. Särskildt sågo vi detta, då propositionen om förändrade edsformulär var före. Oaktadt Riksdagen två gånger derom aflåtit skrifvelser, blef propositionen likväl af Riksdagen afslagen.

Jag yrkar afslag å Lag-Utskottets betänkande.

Herr Stråle, Holdo: Då jag deltagit i det förslag, som Lag-Utskottet här framlagt, är det min skyldighet att äfven förklara anledningen, hvarför jag så gjort. Jag skyndar genast att bekänna, att det icke så mycket var intresse för sjelfva saken, som föranledde mig att biträda majoritetens beslut, utan mera den erfarenhet, som Lag-Utskottet, efter hvad jag tror, har oftare och rikligare än något annat Utskott, nemligen att få till sig öfverlemnade mer eller mindre omogna motioner. Då nu den lyckliga omständighet är för handen, att på Kongl. Maj:ts ompröfning redan hvilat ett förslag att ordna de allmänna vägarne, tänkte jag mig möjligheten att, om Kongl. Maj:t besvarades äfven med denna intressanta fråga, Lag-Utskottet någon längre tid kunde få vara i fred för dylika motioner. Nu kan jag mycket lätt inse, att Kammarerna må hända icke i allo gillar de skäl, som för mig varit bestämmande, men å andra sidan hoppas jag, att Kammarerna behjertar, huru illa plågadt Lag-Utskottet är. Visserligen hafva vi för närvarande en ärad ordförande, som med kraftig arm aflifvar så många dylika motioner som möjligt. Men jag tänker mig en tid, då det bart huggande svärdet är borta, och då vore det af vigt, om man kunde på Kongl. Maj:ts starka axlar vältta en del af bördan. Detta har, som sagdt, för mig varit bestämmande, och jag hoppas att Kammarerna, med eller utan afseende härå, beslutar bifall till Utskottets hemställan.

Herr Nyström: Jag kan icke anse det fullt lämpligt, att denna fråga tages så lätt och snart sagdt utan allvar, som nyss

*Ifrågasatt
utarbetande
af förslag till
lag om bygg-
gande och
underhåll af
utfarts- och
byvägar.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
utarbetande
af förslag till
lag om bygg-
gande och
underhåll af
utfarts- och
byvägar.
(Fortn.)*

här egt rum. Lag-Utskottets ärade ordförande är nog stark att kunna med goda skäl förklara, hvarför till Utskottet remitterade motioner blifva afstyrkta, utan att de, som i egenskap af ledamöter i Utskottet bidragit till dess beslut, skola uppträda för att snart sagdt gyckla med Utskottets förslag. Jag anser sådant icke vara på sin plats.

Hvad sjelfva saken beträffar, vill jag försöka utreda, att den är förtjent af allvarlig uppmärksamhet, och det på praktiska skäl, inhemtade under en lång tid vid förefallande delningar af byvägar och upprättande af kostnadsförslag deröfver. Utfarts- och byvägar äro lika nödvändiga som allmänna vägar i öfrigt. Finnas inga bestämmelser rörande byggnads- och underhållsskyldigheten af dessa vägar, så att delegare i större byalag kunna få de andra att deltaga i denna skyldighet, blir det nästan omöjligt att kunna hafva samfärdseln inom byalagen så ordnad, som sig bör. Då såväl Lag-Utskottet som dess ärade ordförande medgifvit, att här vid lag fattas bestämda lagstadganden, som synas vara af behovet påkallade, vet jag icke, hvarför man skulle motsätta sig en af Andra Kammaren redan antagen underdänig skrifvelse. Är frågan icke förtjent af uppmärksamhet, eller kan icke Kongl. Maj:t, efter vederbörandes hörande, finna något sätt att afhjälpa de olägenheter i detta afseende, som Andra Kammaren, hvars intresse här närmast är i fråga, funnit förefinnas, är ju ingen skada skedd genom aflåtandet af en sådan skrifvelse. Jag är emellertid fullt säker på, att Kongl. Maj:t skall kunna finna någon utväg att afhjälpa de nu befintliga olägenheterna, och att vi, utan fara att behöfva framdeles ångra oss, kunna tillstyrka ifrågavarande skrifvelse. För icke lång tid sedan beslöt denna Kammare en skrifvelse till Kongl. Maj:t, oaktadt motionären icke ens fortsatte sitt yrkande derom. Då ifrågavarande skrifvelse blifvit utan votering antagen af Medkammaren, vet jag ej, hvarför vi skulle motsätta oss densamma. Efter ett sådant tillvägagående mot Andra Kammaren, kunna vi må hända icke en annan gång vänta tillmötesgående af den. Jag är fristående och tillhör hvarken landtmannapartiet eller det aristokratiska parti, som här regerar, men jag vill säga, att det icke är som sig bör att utan giltiga skäl afspisa den skrifvelse, hvarom här är fråga.

Den ärade ordföranden i Lag-Utskottet vill afvakta tiden, till dess Kongl. Maj:t afgifvit sitt förslag angående reglerande af de allmänna vägarna. Jag anser att frågan om de allmänna vägarna icke har det minsta sammanhang med frågan om by- och utfartsvägar. Dessa sistnämnda kunna och böra särskildt behandlas utan sammanblandning med frågan om de allmänna vägarna.

För att visa att vi behöfva ett bestämdt lagstadgande i detta ämne, vill jag blott anföra ett enda exempel bland de många, jag skulle kunna framdraga. I Norrland kunna skifteslag förekomma, som bestå af ända till 100 hemmansegare. Af dessa delegare blifva vid laga skiftena åtskilliga utflyttade ända till $\frac{1}{4}$ eller $\frac{1}{2}$ mil från byn. Enligt 1850 års föreskrifter skola vid skiftena skiftesmannen och gode männen värdera den kostnad, som

erfordras för iståndsättande af behöfliga vägar för de utflyttande; och denna kostnad bestämmes efter samma grund som utflyttningskostnaden. I en by, bestående af nyssnämnda antal, d. v. s. omkring 100 hemmansegare, af hvilka vid för några år sedan verkställt laga skifte åtskilliga utflyttat närmare en fjerdedels mil från byn, hade den vid skiftet aftagna vägen för dessa utflyttade i högsta grad förfallit. De gjorde hos bystämman framställning om erhållande af bidrag för iståndsättande af vägen, så att de åtminstone kunde komma fram med hjuldon till byn, kyrka, qvarn o. s. v. Byamännen bestredo detta och sade: Ni begagna hufvudsakligen vägen, ni få hålla den sjelfva. Då måste desse föga bemedlade underhålla hela vägsträckan och sätta den i sådant skick, att de åtminstone kunde komma fram på den, hvilket kostade flera hundra kronor. De ingåfvo derefter en räkning till byamännen, med hemställan att desse måtte bidraga till kostnadernas bestridande efter hvad på en och hvar enligt mantalet belöpte. Men äfven denna hemställan afslogs. Då måste desse 3 eller 4 utflyttade hemmansegare anställa rättegång mot öfrige hemmansegare. Endast kostnaderna för att få desse stämda gingo till omkring ett par hundra kronor. Ändtligen föll häradsrättens utslag, men derigenom var deras käromål ogilladt, på den grund att de, som hade nytta af vägen, ansågos böra underhålla den. Deras kostnader hade hittills gått till omkring 600 kronor. De måste nu gå till hofrätten, som fann rättvist upphäfva häradsrättens utslag och ålade byamännen att betala kostnaderna icke blott för vägens iståndsättande utan äfven för rättegången och dermed förenade utgifter. För den gången fingo de således vägen iståndsatt; men nu äro åter några år förgångna och jag vet speciellt, att vägen är i dåligt skick. Hvarken de fattiga bönderna eller byamännen vilja göra något vid den, och således behöfs återigen samma marsch för att få den iståndsatt. Är det icke nödvändigt att få någon slags ordning i ett dylikt sakernas tillstånd? Det är icke så mycket, som behöfves för att åvägabringa en ändring i detta afseende. Jag tror till och med, att det ej erfordrades vidare föreskrift, än att en eller flere byamän skulle hafva rätt att begära delning af vägen, hvilken delning skulle i första hand bestämmas af delegarne och förrättningsmannen, men, i händelse af tvist om delningsgrunden, af vederbörlig domstol.

Jag vill nämna ytterligare ett exempel för att visa olägenheterna af det nuvarande tillståndet. Om delning begäres i ett byalag, sådant som jag nyss omnämnde, men en eller flere af byamännen bestrida, att delningen skall försiggå, måste förrättningen genast uppskjutas, och man måste gå till domstol för att få beslut på, om förrättningen skall fortsättas eller ej. Nog kunna herrarne inse, att det måste vara förenadt med stora svårigheter och olägenheter för folket att ligga i förskott med kostnaderna för dylika tvister, hvilka blifva så dyra; och det blott för att få erforderliga vägar delade och underhållna.

Jag ber att ni, mine herrar, icke afslå denna framställning, och yrkar bifall till Lag-Utskottets förslag.

*Ifrågasatt
utarbetande
af förslag till
lag om byg-
gande och
underhåll af
utfarts- och
byvägar.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
utarbetande
af förslaget till
lag om bygg-
gande och
underhåll af
utfarts- och
byvägar.
(Forts.)*

Herr Bergström: Allt hvad den siste talaren anfört i syfte att förmå Kammaren att bifalla Lag-Utskottets förslag, därför att detsamma redan antagits af Andra Kammaren, förmodar jag komma att förklinga utan all verkan. Det framhölls redan under förmiddagens plenum, att hvarje Kammare bör besluta för sig efter sin öfvertygelse om hvad den finner nyttigt, godt och lämpligt. Detta eviga talande om hvad Andra Kammaren gör är åtminstone för mig alldeles utan betydelse.

Den siste talaren undfägnade Kammaren med en lång historia, huruledes det hade gått med frågan om underhållet af en enskild väg för några delegare i ett skifteslag. Så vidt jag kan finna, var uppkomsten af den tvist, han omförmälde, att tillskrifva skiftesmannen. Han har icke förfarit riktigt och såsom lagen bjuder. Det är högst beklagligt, att skiftesmännen icke bättre känna till lagens föreskrifter i sådana fall. Hade skiftesmannen förfarit riktigt, skulle han enligt stadgandet i Kongl. förordningen den 29 Januari 1850 hafva tagit i öfvervägande, huru vida denna väg till följd af skiftet var för omförmälde skiftesdelegare oundgängligen nödvändig och ej kunde försättas i erforderligt skick utan så dryg kostnad i förhållande till de fördelar, som genom skiftet vunnos, att den icke skäligen kunde anses böra ensamt drabba de delegare, för hvilka vägen behöfdes. I sådant fall skulle han hafva fördelat kostnaden för dess anläggning i sammanhang med skiftet mellan samtliga skiftesdelegarne på sätt som för bidrag till utflyttning stadgadt är; och med kostnaden för vägens framtida underhållande skulle förhållits efter hvad för enskilda by- och utfartsvägar i allmänhet är förordnad. Här hafva vi ju tydlig lag för ett sådant fall. Om skiftesmännen icke lefva efter gällande lag, icke blifver det bättre, om man stiftar en ny lag. Den kunna de åsidosätta lika mycket som den nu gällande.

Den siste talaren uttalade sig icke alls i den viktiga frågan, huruvida man skall ålägga andra än jordegare att deltaga i underhåll af enskilda byvägar. Detta är punctum saliens i denna sak! Motionärerna vilja hvälfva en del af underhållsskyldigheten på industriidkarne i en by, och det var det, som jag förklarade vara högeligen obilligt och orättfärdigt.

Det är vidare icke så, som åsyftade talare förmenar, att delegare i en byväg icke kunna få densamma fördelad. Hvar och en, som vill hafva fördelning, har vitsord. För min del kan jag icke finna annat, än att man såsom grund för fördelning af en byväg måste uppställa den nytta en hvar har af vägen. Det är samma grundsats, som gäller i fråga om gemensamma vattenafledningsföretag. I sådana företag deltagar en hvar i mån af den nytta han har af företaget. Så måste det också blifva i fråga om dessa vägar, och just därför betviflar jag möjligheten att uppställa allmänna regler i detta ämne.

Jag kan icke finna, att ärendet är i det skick, att man bör besvara Kongl. Maj:t med en skrifvelse i ämnet, hvarför jag fortfarande yrkar afslag å Utskottets hemställan.

Herr Vidmark, Olof: Såsom landtmätare har jag ofta varit med om att dela byvägar, men jag måste bekänna, att jag nästan alltid kommit i den allra största villrådighet om delningsgrunden, och en massa af "om" och "men" hafva uppkommit, så att jag, för min del, anser att det bör genom lagstiftningen bestämmas, hvilken hufvudgrunden eller sättet för vägdelningen bör vara. Det är nu icke något annat, som i den föreslagna skrifvelsen begäres, och därför yrkar jag bifall till Utskottets förslag, för att derigenom denna villrådighet, som alltid förekommer, må blifva undanröjd. Det heter nemligen i lagen, att vägarnes underhåll skola lämpas efter den nytta hvar och en delegare har. När man då har en väg, till hvilken flera utgrena sig, som är gemensam för flera, så blir det oändliga svårigheter att kunna tillämpa denna hufvudsakliga nu gällande bestämmelse. Derfor anser jag att något bör göras. Det är icke lätt att kunna säga, huru och på hvad sätt en lösning skall kunna ske, men jag anser att frågan bör tagas under bepröfvande.

Jag yrkar bifall till Lag-Utskottets förslag.

Friherre af Ugglas: Det förefaller mig, som det icke vore tillräckligt att motivera en skrifvelse till Kongl. Maj:t med det allmänt uttalade uttrycket, att "något bör göras". Innan man aflåter en skrifvelse till Kongl. Maj:t, måste man väl hafva någorlunda klart för sig, dels att ett verkligt behof af en lagstiftning i ett gifvet afseende förefinnes, dels åtminstone några hufvudgrunder, på hvilka en sådan lagstiftning bör byggas. Behofvet har icke vare sig af Utskottet eller de talare, som här yttrat sig, blifvit för mig klart, och lika med ordföranden i Lag-Utskottet finner jag de grunder, motionären uppställt, så obilliga och orättvisa, att jag måste afstyrka aflåtandet af den föreslagna skrifvelsen. Det torde vara skäl att ännu en gång fästa uppmärksamheten på dessa grunder. Motionären föreslår, att jordegare och *industriidkare* skola underhålla sådana vägar. Nu frågar jag hvar och en, som litet känner förhållandet inom våra byar, om detta kan vara rättvist. Der finnas icke så få mindre industriidkare, såsom skomakare, skraddare m. fl. Skulle det vara billigt att ålägga dem byggande och underhåll af vägar inom och från byn? Mig förefaller det såsom en fullkomlig orättvisa. Dessutom, om verkligen intresset inom en by att få en utfartsväg är stort, så finnes nog utväg att lösa frågan. Kongl. Maj:t har ju redan angifvit, huru detta skall tillgå. Vederbörande kunna nemligen gå till domstol och få delningsgrund och andra bestämmelser i afseende på vägen fastställda, och manne icke frågan på detta sätt bäst lösas? Att uppställa en lag, gällande för alla byvägar och utfartsvägar, synes mig dessutom möta stora svårigheter.

Jag är i allmänhet mycket betänksam att aflåta skrivelser till Kongl. Maj:t, då Riksdagen icke vet hvad den vill, utan endast säger att det vore önskligt, om något skedde, och att i detta fall gå till väga på det föreslagna sättet anser jag vara mycket olämpligt. På dessa grunder förenar jag mig i det af Utskottets ordförande framställda yrkandet om afslag.

*Ifrågasatt
utarbetande
af förslag till
lag om byggande och
underhåll af
utfarts- och
byvägar.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
utarbetande
af förslag till
lag om bygg-
gande och
underhåll af
utfarts- och
byvägar.
(Forts.)*

Herr Widmark, Henrik: Jag skall bedja att få instämna med den förste och den siste talaren i denna fråga, väsentligen af den anledningen, att jag anser det vara orätt att till Kongl. Maj:t aflåta en skrifvelse i fråga om enskilda byvägar, innan frågan om underhållet af de allmänna vägarne blifvit afgjord. Det kan ju möjligen vara önskligt att genom författning få närmare bestämmelse för underhåll af byvägar, förhållandena kunna för vissa sådana påkalla att de underhållas icke blott af hemmansegarne utan äfven af industriidkarne, men när man icke har frågan om de allmänna vägarne underhåll ännu afgjord — hvilken fråga är af en ofantlig vikt i vårt land — anser jag det vara orimligt att komma fram med denna fråga om byvägarne, enär derigenom antagligt för en längre tid afgörandet af frågan om sättet för de allmänna vägarne byggande och underhåll komme att undanskjutas. Enligt min öfvertygelse bör sistnämnda fråga ju förr desto hellre lösas, och därför har jag i Utskottet motsatt mig det nu föreliggande förslaget, å hvilket jag yrkar afslag.

Herr Nyström: Jag vill blott med några få ord bemöta ett par yttranden. Lag-Utskottets ärade ordförande nämnde, att det var skiftesmannens fel, att icke delning blifvit verkställd å den af mig omförmälda byvägen. Jag har icke förrättat det omnämnda skiftet, utan en annan landtmätare, men jag tror, att om byamännen i ett skifteslag besluta enhälligt, att det må anstå med delningen, äro de enligt skiftesstadgans föreskrifter ovilkorligen berättigade dertill, och sålunda är vid sådant förhållande förrättningsmannen obefogad att dela vägen. På sådan grund blef i det af mig omnämnda fallet vägen odelad.

Då den ärade ordföranden nämnde, att jag icke svarat på hans yttrande rörande frågan, om industriella företag, hvarmed fastighet är förenad, skulle deltaga i det ifrågasatta vägunderhållet, vill jag nämna, att det visserligen är sant, att i motionen något blifvit yttradt i det afseendet, så att det möjligen kunnat vara Lag-Utskottets skyldighet att säga ja eller nej härtill, men jag kan icke se att det bör lägga något hinder i vägen för den underdåniga skrifvelsen, ty Kongl. Maj:t lär väl noga öfverväga detta, innan några föreskrifter meddelas. Dessutom lärer väl frågan under alla förhållanden komma till Riksdagen, innan någon slutlig lösning blir af.

Hvad den siste ärade talaren framhöll, att man icke skulle inblanda denna fråga om enskilda vägar med frågan om de allmänna vägarne, hvilken senare fråga vore fullt utredd och så fort som möjligt borde lösas, kan jag icke fatta såsom något giltigt skäl för afslag på detta skrifvelseförslag. Ty, såsom jag nyss nämnde, har icke frågan om underhållet af by- och utfartsvägar det ringaste sammanhang med frågan om de allmänna vägarne underhåll.

Slutligen ber jag att få nämna ett par ord i anledning af hvad Lag-Utskottets ordförande yttrade, att man nemligen icke borde få åberopa i denna Kammare att Medkammaren bifallit detta

skrifvelseförslag, utan att man gått för långt, då man nämner om det. Jag får då säga, att jag märkt att många framstående talare i denna Kammare ofta yttrat, att då en fråga vore antagen i Medkammaren kunde vi också gå till mötes. Jag har icke afsett att det skulle innebära något tryck på denna Kammare, ty jag anser att den är och alltid blir sjelfständig, och det vill jag vara med om lika väl som Lag-Utskottets ordförande.

Jag anhåller fortfarande om bifall till förslaget.

*Ifrågasatt
utarbetande
af förslag till
lag om bygg-
gande och
underhåll af
utfarts- och
byvägar.
(Forts.)*

Sedan öfverläggningen angående förevarande utlåtande ansetts härmed slutad, gjorde Herr Grefven och Talmannen, enligt de derunder framställda yrkandena, propositioner, först på bifall till hvad Utskottet i utlåtandet hemställt och vidare på afslag derå, samt förklarade sig finna den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr Nyström begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller Lag-Utskottets utlåtande N:r 25, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utlåtandet.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—15;

Nej—55.

Föredrogos å nyo och biföllos Lag-Utskottets den 4 och 8 i denna månad bordlagda utlåtanden:

N:o 26, i anledning af väckt motion om ändring i 6 § af Kongl. Legostadgan den 23 November 1833;

N:o 27, i anledning af väckt motion om ändring i 4 § af förordningen angående fattigvården den 9 Juni 1871; och

N:o 28, i anledning af väckt motion om ändring i 25 § af förordningen angående fattigvården den 9 Juni 1871.

*Ifrågasatt be-
frielse för
vissa främ-
mande tros-
bekännare
från en del
bidrag till
statskyrkan.*

Föredrogs å nyo Lag-Utskottets den 4 och 8 innevarande April bordlagda utlåtande N:o 29, i anledning af väckt motion om befrielse för medlemmar af lagligen erkända församlingar affrämmande kristne eller mosaiske trosbekännare i städerna från erläggande af de på prestlöneregleringskonventioner eller kyrkostämmas beslut grundade personella eller efter beviljning för inkomst af kapital eller arbete utgående bidrag till statskyrkan.

Friherre af Ugglas: Det är sedan 1872, så vidt jag vet, första gången denna fråga göres till föremål för någon behandling inom Riksdagen, och jag tror mig allt för väl känna stämningen inom Kamrarne för att hafva minsta anledning antaga, att det förslag, som här nu blifvit väckt, skulle vinna Riksdagens bifall; men då jag, för min del, principiellt gillar de åsikter, som finnas uttalade i motionen, har jag ansett det vara min pligt att här uttala det och få till protokollet nedlagd min mening.

Så länge svensk lag stadgade, att alla, som byggde och bodde i Sverige, skulle tillhöra den evangeliskt-lutherska kyrkan, och så länge det med landsförvisningsstraff var belagdt att afvika från denna lära, behöfdes ju intet undantagsstadgande. Det föll af sig sjelft att *alla* skulle betala till denna kyrka. Men förhållandena hafva blifvit i väsentlig mån annorlunda, sedan det blifvit tillåtet för svenska medborgare att uttråda ur svenska kyrkan och bilda egna församlingar med föreståndare eller prester med enahanda befogenhet, som presterna i den evangeliskt-lutherska kyrkan. Då kan det, enligt min åsigt, icke vidare vara billigt och rätt, att svenska kyrkan fordrar, att till underhåll af dess presterskap andra svenska medborgare, hvilka *icke* tillhöra denna kyrka, äfven skola bidraga, och jag tror att riktigheten af denna åsigt i sin allmänlighet icke gerna kan bestridas. Stora och viktiga måste då de skäl vara, som verkat derhän, att en lagstiftning, stridande mot denna åsigt, kunnat tolereras. Ett sådant skäl har äfven funnit sitt uttryck i Lag-Utskottets betänkande, och jag medgifver också villigt att det är det enda, som här med någon rimlighet kan anföras. Jag tror dock, att Utskottet öferskattat detta skäl, och jag skall söka visa, att om det verkligen förhåller sig så som Lag-Utskottet här antyder — hvilket jag dock bestrider — att staten, som, så länge en statskyrka finnes, skulle hafva en ovilkorlig pligt att bereda henne erforderliga medel för sin existens som statsinstitution, för detta ändamål måste beskatta äfven främmande trosbekännare, så har svenska staten ganska illa uppfyllt ett sådant åliggande, enär först på allra senaste tiden det stadgande, att främmande trosbekännare skola bidraga till svenska kyrkans underhåll, vunnit tillämpning. Jag ber att i detta afseende särskildt få påpeka förhållandet i städerna. På landet är förhållandet ett annat, och der kännas icke heller så bjert olägenheterna af den nuvarande ställningen. Huru var då förhållandet i städerna under föregående tider? Det är allmänt bekant, att presterskapets aflöning bestod, förutom boställe, af frivilliga afgifter. Dessa frivilliga afgifter uppbyros dels i så kallade påskböcker, dels för

tjensteförrättningar. Det var således helt och hållet frivilligt som dessa afgifter lemnades till den svenska kyrkan af församlingsmedlemmarne, och om, hvilket äfven är mig bekant, främmande trosbekännare deltog i svenska kyrkans underhåll genom afgifter i dessa påskböcker, skedde detta fullt frivilligt utan att detta var någon dem åliggande skyldighet, såsom nu är förhållandet. Genom de löne-regleringar, som här i Stockholm på grund af 1873 års Kongl. kungörelse genomförts, har denna frivillighet blifvit förvandlad till ett tvång, till en skyldighet, och det är detta, som i mina ögon förefaller orätt. Det är allmänt bekant, att dessa löne-regleringar verkstälts särskildt inom hvarje församling och faststälts af Kongl. Maj:t. Vid bestämmandet af lönerna hafva icke de främmande trosbekännarne fått deltaga, emedan de icke hafva rösträtt i kyrkostämman, och således hafva de, utan att blifva ens hörda, genom dessa löne-regleringar fått sig pålagda tvungna afgifter, som de förut icke haft. För närvarande utgår nemligen aflöningen till presterskapet här i Stockholm med dels en personlig afgift, dels en afgift på hvarje bevillningskrona för fastighet samt för inkomst af kapital och arbete. Genom dessa afgifter hafva alla de gamla påskböckerna och jura stolæ blifvit aflösta, och jag vill här fästa uppmärksamheten på, att då främmande trosbekännare förut icke egde skyldighet att betala jura stolæ, hvilka erlades för presterliga förrättningar, som af de främmande trosbekännarne enligt sakens natur aldrig påkallades, har genom denna aflösning af jura stolæ i sjelfva verket blifvit dem ålagdt att betala en afgift, som de aldrig förut behöft betala.

*Frågasattbe-
frielse för
vissa främ-
mande tros-
bekännare
från en del
bidrag till
statskyrkan.
(Forts.)*

Emellertid har vid tillämpningen af dessa löne-regleringar i Stockholm den rättvisan, om jag så må säga, gjort sig gällande, att inom ingen enda församling i Stockholm ännu debiterats personliga utskylder af främmande trosbekännare. Derigenom hafva församlingarna sjelfva vidtagit en åtgärd, som enligt Lag-Utskotets förslag skulle vara menlig för statskyrkans uppehållande. Det återstår sålunda, hvad Stockholm angår, endast afgifter för kapital eller arbete, ty ingen har satt i fråga, att icke främmande trosförvandter skola betala afgift för fastighet, som de inom församlingarna ega, då det är fastigheten och icke individen, som betalar denna afgift. Jag har hört sägas man och man emellan, att det skulle kunna vara en betänklighet att medgifva någon eftergift i berörda hänseende, hvilken dock, efter hvad jag tror, hvar och en måste medgifva vore grundad på rättvisa och billighet, emedan det skulle kunna locka personer att öfvergifva vår gamla svenska kyrka. För min del tror jag icke att det skulle blifva förhållandet. Jag vågar för min del sätta den svenska kyrkan så högt, att jag icke ens vill misstänka, att man för rent ekonomiska fördelar skulle öfvergifva densamma. Härtill kommer, att dessa ekonomiska fördelar icke blifva stora, ty främmande trosbekännare betala i allmänhet till sina församlingar vida större afgifter än dem, som utgå till svenska kyrkan. Jag tror således, att man utan ringaste fara skulle kunna vidtaga denna gård af rättvisa; påstår nemligen bestämdt, att det icke kan vara rättvist, att sven-

Ifrågasattbefrielse för vissa främmande trosbekännare från en del bidrag till statskyrkan. (Forts.)

ska kyrkan fordrar bidrag till sina presters aflöning af personer, som icke tillhöra denna kyrka.

I denna fråga vore ännu mycket att säga. Jag vill emellertid icke vidare trötta Kammaren, då jag är öfvertygad om, att Lag-Utskottets betänkande i denna Kammare i alla händelser bifalles. Jag har endast velat uttala min mening för att få den förvarad i protokollet.

Herr Stråle, Holdo: Då den siste ärade talaren icke, så vidt jag hörde, framstälde något yrkande, utan endast ville hafva sin åsigt tagen till protokollet, vore det kanske öfverflödigt att yttra sig i denna fråga. Jag ber dock att, då jag i Utskottet deltagit i frågans afgörande, i största korthet få anföra några skäl, som dervid varit ledande.

Såsom herrarne finna af betänkandet, är frågan icke ny. Den uppkom redan vid 1872 års riksdag, men rönt icke något understöd, utan blef af Riksdagen afslagen. I skattekomitén, der jag en tid hade äran vara ledamot, blef frågan bragt å bane af samme motionär, som nu, men, så vidt jag erinrar mig, fans det icke någon i denna komité, som understödde förslaget, utan det föll. Nu har det å nyo blifvit upptaget, fastän de skäl, som redan för 13 år sedan anfördes, fortfarande ega samma kraft och betydelse som förut. De hafva äfven af den siste ärade talaren blifvit berörda.

Hvad som först synes mig vara obestridligt är det, att, så länge vi ega en statskyrka, är presten icke blott kyrkans utan äfven statens tjänare. Här finnas i betänkandet äfven bevis anförda för att presten i denna egenskap har åligganden, som icke direkt hafva att göra med hans ställning såsom Kristi tjänare. Deraf följer, att han jemte denna egenskap äfven är statens tjänare och måste såsom sådan hafva en aflöning, som skall fyllas af alla dem som tillhöra svenska staten. Det är väl icke mer än i sin ordning, att de, som i öfrigt bidraga till alla andra utgifter för statens ändamål, äfven bidraga till detta. Nu säger man, att detta är obilligt mot den, som icke tillhör svenska statskyrkan, ty han anlitar ju aldrig presten, men i alla fall, får jag erinra, tjänstgör presten för hans skull. Han har en hel mängd rent världsliga göromål att utföra, som gälla alla svenska medborgare. Skulle man ingå i en noggrann undersökning, i hvad mån man har full valuta för sina utgifter med afseende på alla andra utskylder, tror jag, att många exempel skulle kunna anföras på att vi få betala penningar, vare sig till statens eller kommunens ändamål, som för oss äro helt och hållet främmande. Jag tror sålunda, att det måste gälla såsom en allmän regel, att så snart en statsinstitution måste aflönas, är det hvarje svensk medborgares skyldighet att bidraga dertill utan afseende på hvilka hans religiösa åsikter kunna vara.

Detta var det ena skälet. Det andra, som af den ärade talaren berördes, var, att det finnes löneregleringskonventioner med presterskapet i de flesta städer, och han anförde exempelvis Stock-

holm, som är den kommun, han tillhör. Om nu inom en kommun finnas 5, 10 eller 50 personer, som icke tillhöra statskyrkan, och Riksdagen beslutar, att de skola befrias från de utskylder, som de hittills utgjort till statskyrkans presterskap, så frågar jag: hvem skall betala dessa eftersänkta afgifter? Antingen kommer presterskapet att gå miste om en del af sin aflöning, eller också få de öfriga församlingsmedlemmarne betala så mycket mer. Jag frågar då, om det kan vara hilligt att A, B och C betala för D och E. Jag kan icke finna någon rättvisa deri. Äfven får jag säga, att jag verkligen icke hört någon, som icke tillhört svenska statskyrkan, beklaga sig öfver detta. Det vore väl i första rummet från dem, som klagomål hos Riksdagen skulle anföras öfver att dessa utgifter skulle vara så betungande; men jag har icke hört några klagomål från dem. Således behagade herrarne finna, att antingen skola dessa lönereglernas konventioner ändras, hvilket är en sak som tillhör presterskapets privilegier, eller också få andra betala utskylder för dem, som blifva derifrån befriade, och det vill jag för min del ej göra, ty jag kan icke finna det vara af rättvisa och billighet påkalladt. Vore det här fråga om utgifter, som vore betungande och drabbade medellöse, kunde jag vara med om att befria dem derifrån. Men förhållandet torde vara alldeles motsatt: här äro obetydliga afgifter, som drabba i allmänhet mycket förmögna personer, och då vore det en dubbel orätt, att befria dessa personer från en afgift för att lägga den på kommunens öfriga skattdragande befolkning. Jag tror således för min del, att Utskottets afstyrkande är fullkomligt berättigadt, och vågar därför anhålla om Kammarens bifall dertill.

Ifrågasatt befrielse för vissa främmande trosbekännare från en del bidrag till statskyrkan.
(Forts.)

Herr Bergström: Om svenska staten, hvilken ju, som vi alla veta, betraktar upprätthållande af den evangeliskt-lutherska kyrkan i Sverige som ett statsändamål, för tillgodoseende af detta ändamål valt den utväg att omedelbart ur statskassan utbetala de medel, som funnes vara derför erforderliga, så skulle det väl icke kunna falla främmande trosbekännare in att fordra att få undgå motsvarande skattebidrag eller så stort bidrag, som på dem belöpte för att upprätthålla detta ändamål. Förhållandet i Frankrike är sådant, att staten omedelbart bestrider de utgifter, som krävas för att uppehålla kulten, icke allenast den katolska, utan ock den judiska och den protestantiska. I Sverige deremot hafva sedan gamla tider bidragen till kulten utgått församlingsvis, men denna form för utkräfvande af ifrågavarande skattebidrag, om än olika mot den i Frankrike tillämpade, förändrar icke förhållandet. Jag medgifver, att ett sken af obillighet förefinnes, såsom en talare påpekat, men ser man saken i stort, måste hvarje svensk medborgare erkännas vara skyldig att bidraga till de ändamål, som staten uppställt såsom sina, och detta har svenska staten gjort hvad angår den evangeliskt-lutherska kyrkan. Det är mycket sant, att staten erkänt andra religiösa samfund, som verka i religionens intresse, och staten är dem äfven tacksam derför, men staten anser

*Ifrågasatt
befrielse för
vissa främ-
mande tros-
bekännare
från en del
bidrag till
statskyrkan.
(Forts.)*

dock, att företrädesvis den evangeliskt-lutherska kyrkan bör upprätt- hållas.

Den förste ärade talaren påpekade vidare, att skyldigheten för främmande trosbekännare att deltaga i utgörande af vissa bland ifrågavarande skattebidrag först genom den senare lagstiftningen blifvit stadgad. Ja, det är nog i viss mån så; men jag ber att få erinra derom, att de, som tillhöra den evangeliskt-lutherska kyrkan, varit i samma ställning som främmande trosbekännare. De förra hade nemligen också frihet att gifva i påskböckerna så mycket de ville eller också att låta bli.

Beträffande "jura stolæ" så voro visserligen medlemmar af svenska kyrkan icke så fritt ställda som de främmande trosbekännarne, men, så vidt jag vet, hade de dock icke skyldighet att betala någon bestämd godtgörelse. Vi veta, att genom löneregleringarne anvisats ett visst belopp åt kyrkoherdarne i lön, och mot detta hafva de afstått från alla anspråk på att uppbära jura stolæ, men, så vidt jag vet, utgör icke en viss del af lönen ersättning för mistade jura stolæ. Dessutom har motionen ett stort fel, hvilket den förste ärade talaren mycket försigtigt aktade sig för att vidröra, nemligen att den åsyftade reformen är inskränkt till endast städerna. Såsom vi veta, finnas äfven på landsbygden många af Kongl. Maj:t erkända, främmande trossamfund; men det har icke blifvit ifrågasatt, att dessa skulle undgå att deltaga i svenska presterskapets aflöning. Hvarför? Ja, jag vill icke ingå i motionärens motiv härför, men Lag-Utskottet har antagit, att detta förskrifvit sig från politisk klokhet. Hur skulle det nu taga sig ut, om man i detta afseende skipade rättvisa mot de främmande trosbekännare, som bodde i städerna, men icke mot dem, som bodde på landsbygden?

Jag kan icke finna annat, än att det är skäl att instämma i hvad Lag-Utskottet tillstyrkt; hvarför jag härmed får yrka bifall till Lag-Utskottets betänkande.

Herr Olsson: Jag är till väsentlig del förekommen af den förste ärade talaren och har icke begärt ordet för att föreslå någon ändring i det förslag, Lag-Utskottet afgifvit, utan endast för att säga några ord, som kunna antecknas i protokollet och angifva min ställning till frågan.

Hvad skattesystem i allmänhet beträffar, läser det vara fallet, att man bör vara särdeles angelägen om att se till, att vid beskattningen alla de utgifter, som utdebiteras, hvila på fullt rättvisa grunder. Nu läser förhållandet vara, att här, i fråga om statskyrkan och de göromål, som kyrkans presterskap bestrider, man kommit till en sammanblandning, så att, efter hvad jag tror, göromålen icke uteslutande höra till de rent kyrkliga utan må hända mer till de borgerliga angelägenheterna. Man har sagt, och det med rätta, att en pastor i församlingen icke blott har rent kyrkliga angelägenheter att tillgodose, utan äfven borgerliga, och att för sådana borgerliga göromåls skull det vore en medborgares pligt att bidraga till hans aflöning. Ja, detta är mycket

sant, men man måste väl också medgifva, att sådana bidrag kunde erläggas såsom svensk medborgare, och att icke sådana afgifter borde utdebiteras för rent kyrkliga ändamål och kyrkliga sysselsättningar, hvaraf den främmande trosbekännaren icke begagnar sig. Man vet, att de löneregleringar, som kommit till stånd, afse icke blott ersättning för sådana göromål, som höra till det borgerliga samhället, utan kanske ändå mera för sådana göromål, som äro af rent kyrklig natur; och att den främmande trosbekännaren i detta fall skall vara skyldig betala för något, som han icke begagnar sig af och som han icke kan begagna sig af, kan man väl knappast säga hvilat på rättvisa och billighet.

*Ifrågasatt
befrielse för
vissa främ-
mande tros-
bekännare
från en del
bidrag till
statskyrkan.
(Forts.)*

Nu är det visserligen sant, att svenska statskyrkan beklagligtvis är så beskaffad, att dessa sammanblandade kyrkliga och borgerliga göromål icke i hennes närvarande skick kunna skiljas åt; men i detta afseende har väl staten ändå gifvit en fingervisning, som borde föranleda dertill, att uppmärksamheten just riktades åt det håll, att en ändring förr eller senare måste inträda. Ty hvad är dissenterlagen annat än en statens lagstiftning, och när den berättigat medborgare att utträda ur svenska statskyrkan och bilda församlingar, som af Kongl. Maj:t sedermera godkännas, skulle väl också deri ligga ett berättigande att befrias från sådana afgifter, som förut betalats för göromål, hvaraf den utträdde medborgaren numera icke begagnar sig. Det står visserligen i denna lag, att man fortfarande skall betala sina afgifter till kyrkan; men jag återkommer dertill, att jag tror icke man kan säga detta vara ett beskattningssystem, som hvilar på rättvisa och billiga grunder.

Hvad nu den ur statskyrkan utträdde, främmande trosbekännaren beträffar, så tror jag visserligen icke, såsom det också förut sagts, att det verkar så synnerligen mycket på honom; jag tror icke att han så mycket fäster sig vid dessa afgifter, ty han har betydligt större afgifter att betala i följd af sitt utträdande ur statskyrkan; och jag tror att man i allmänhet kan säga, att det intresse, för hvilket någon utträder ur statskyrkan, är så starkt, att man också vill och kan underkasta sig s. k. dubbla afgifter. I det afseendet tror jag alltså icke att det betyder så mycket; men deremot ber jag att få fästa uppmärksamheten på en annan sak. Jag tror nemligen, att det hvarken kan vara lämpligt eller ens fördelaktigt för svenska statskyrkan, såsom sådan, att dess presteskap af främmande trosbekännare mottager en ersättning, under hvilken form som helst, under hvilka villkor som helst, för göromål, som det alldeles icke bestrider. Jag tror, å ena sidan, att det bör kännas mindre angenämt, ja till och med obehagligt för kyrkans tjenare, att veta sig på det sättet mottaga en ersättning af en person, åt hvilken han egentligen icke gjort något arbete.

Men, å andra sidan, tror jag, att det skulle vara i kyrkans eget välförstådda intresse att taga saken i öfvervägande just för att underlätta ett utträdande ur kyrkan af sådana personer, som den efter dess grundsatser icke bör vara angelägen om att kvarhålla.

*Ifrågasatt
befrielse för
vissa främ-
mande tros-
bekännare
från en del
bidrag till
statskyrkan.
(Forts.)*

Jag tror, att det för svenska statskyrkan vore angeläget att komma från detta dubbla system, detta orättvisa system, för att någon gång försöka komma till en tillstymmelse af kyrkotukt; ty en statskyrka eller kyrka, som påstår sig hvila på kristlig grund, utan tukt, ordning och disciplin, lärer väl icke kunna hålla sig i längden.

Jag har, såsom sagdt, icke velat göra något yrkande, utan endast velat i största korthet uttala min uppfattning, att först och främst en sådan afgift icke hvilar på rättvisa och billiga grunder, och för det andra, att det skulle ligga i kyrkans eget välförstådda intresse att komma ifrån ett sådant aflöningssystem.

Öfverläggningen angående förevarande utlåtande förklarades härmed slutad, och Utskottets deri gjorda hemställan bifölls.

Föredrogs å nyo och bifölls Lag-Utskottets den 4 och 8 i denna månad bordlagda utlåtande N:o 30, i anledning af väckt motion om ändrade bestämmelser angående sättet för kommunalutskylders erläggande vid uppkommen tvist om beskattningsorten.

Föredrogs å nyo Lag-Utskottets den 4 och 8 innevarande April bordlagda utlåtande N:o 31, i anledning af väckt motion om ändring i 19 § af förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 Mars 1862, äfvensom derom, att ordförande i kommunalstämma, i likhet med förvaltare af kommunalmedel, må erhålla tjenstemannansvar.

Herr Pettersson: Den motivering, som Lag-Utskottet i anledning af min motion framställt, torde jag få anse såsom en kommentar till den ifrågavarande paragrafen, en kommentar, som jag är ganska belåten med och för hvars afgifvande jag tackar.

Efter härmed slutad öfverläggning bifölls Utskottets i förevarande utlåtande gjorda hemställan.

Föredrogs å nyo och bifölls Lag-Utskottets den 4 och 8 i denna månad bordlagda utlåtanden:

N:o 32, i anledning af väckt motion om ändring i 44 § af förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 Mars 1862; och

N:o 33, i anledning af väckt motion om ändringar i förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 Maj 1862.

Justerades två protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af Herr Grefven och Talmannen beslöts, att de ärenden, som denna dag bordlagts första gången, skulle uppföras främst å föredragningslistan till nästa sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 8,30 e. m.

In fidem
A. von Krusenstjerna.

Rättelse

i Första Kammarens Protokoll N:o 22:

Sid. 22, rad. 15 uppf. står: Frans läs: Franc
